

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
060404

DOM
2024-04-12
Stockholm

Mål nr
P 11552-23

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Nacka tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2023-08-25 i mål nr P 3476-23, se bilaga A

PARTER

Klagande

1. HL

2. SL

Ombud för 1 och 2: Polaris Advokatbyrå HB

Motpart

1. Stadsbyggnadsnämnden i Täby kommun

2. DB

3. JE

Ombud för 2 och 3: Setterwalls Advokatbyrå i Malmö AB

SAKEN

Startbesked i efterhand för tillbyggnad av ett enbostadshus på fastigheten XXX i Täby kommun

Dok.Id 2039681

Postadress
Box 2290
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls Torg 16

Telefon
08-561 670 00
08-561 675 50

E-post: svea.avd6@dom.se
www.svea.se

Telefax

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00–16:30

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen avslår överklagandet.

BAKGRUND

Stadsbyggnadsnämnden i Täby kommun gav den 14 december 2016 startbesked för en tillbyggnad i form av en takkupa på ett enbostadshus på fastigheten XXX. Efter överklagande upphävdes beslutet av Mark- och miljööverdomstolen, se rättsfallet MÖD 2019:28. Skälet till att beslutet upphävdes var sammanfattningsvis att tillbyggnaden inte hade utförts på en färdigställd byggnad som godkänts med slutbesked. Tillbyggnaden hade således inte varit undantagen från kraven på bygglov.

Nämnden gav den 28 januari 2020 på nytt startbesked för den utförda tillbyggnaden. Beslutet överklagades av grannar, vilket ledde till att beslutet upphävdes. Mark- och miljödomstolen vid Nacka tingsrätt fann att åtgärden inte uppfyllde de förutsättningar som gäller för att den skulle omfattas av undantagen från kraven på bygglov, varken enligt de undantag som finns för takkupor eller tillbyggnader (dom den 25 november 2020 i mål nr P 4404-20).

Nämnden gav den 11 oktober 2022 ännu en gång startbesked för tillbyggnaden, huvudsakligen eftersom nämnden ansåg att mark- och miljödomstolen i det ovan nämnda avgörandet hade beräknat tillbyggnadens area på fel sätt. Även detta beslut har upphävts av underinstanserna. Mark- och miljödomstolens avgörande har nu överklagats till Mark- och miljööverdomstolen.

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

HL och **SL** har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska ändra mark- och miljödomstolens dom och fastställa Stadsbyggnadsnämndens i Täby kommun beslut att bevilja startbesked i efterhand.

DB och **JE** har motsatt sig ändring av mark- och miljödomstolens dom.

Stadsbyggnadsnämnden i Täby kommun har beretts tillfälle att yttra sig.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

HL och **SL** har anfört i huvudsak detsamma som i underinstanserna och bl.a. framhållit följande. Åtgärden omfattas av definitionen av tillbyggnad i plan- och bygglagen (2010:900), PBL, och det saknar betydelse att åtgärden också kan definieras som en takkupa. När bestämmelserna i 9 kap. 4 b § första stycket 1 och 2 PBL infördes skiljde de sig åt på så sätt att bygglovsbefriade tillbyggnader enligt punkten 1 skulle föregås av anmälan, medan anmälan i fråga om takkupor enligt punkten 2 inte ansågs nödvändigt. Skälet till detta var att takkupor som omfattas av punkten 2 är begränsade i storlek och inte innebär ingrepp i den bärande konstruktionen. Bygglovsbefriade tillbyggnader enligt punkten 1 får däremot medföra ingrepp i den bärande konstruktionen då de tekniska egenskapskraven samt PBL:s krav på anpassning och utformning säkerställs genom kravet på anmälan och startbesked. Det stämmer därför inte att lagstiftningen kringgås om takkupan skulle behandlas som en bygglovsbefriad tillbyggnad. Takkupan har en betydligt mindre bruttoarea än de 15 kvadratmeter som är maximalt tillåtna enligt punkten 1.

DB och **JE** har vidhållit att takkupan, i likhet med vad Mark- och miljööverdomstolen tidigare har uttalat, måste uppfylla förutsättningarna i 9 kap. 4 b § första stycket 2 PBL för att vara fri från bygglovsplikt. Den tillämpning som klagandena föreslår skulle medföra att begränsningen att takkupor inte får uppta mer än halva takfallet och inte innebära något ingrepp i den bärande konstruktionen kringgås. Till skillnad mot hur nämnden har beräknat bruttoarean enligt bestämmelsen om bygglovsbefriade tillbyggnader kan även noteras att det är den volymökning tillbyggnaden medför som inte får överstiga 15 kvadratmeter bruttoarea. Såsom redan konstaterats i tidigare prövningar är takkupan för stor för att undantas från bygglovsplikt.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Bestämmelser om åtgärder som för en- eller tvåbostadshus inte kräver bygglov finns bland annat i 9 kap. 4 b § första stycket 1 och 2 PBL. Enligt punkten 1 krävs inte bygglov för att göra högst en tillbyggnad som inte har en större bruttoarea än

15 kvadratmeter, inte överstiger bostadshusets taknockshöjd och som inte placeras närmare gränsen än 4,5 meter. Av punkten 2 framgår att det inte heller krävs bygglov för att på ett bostadshus som saknar takkupor bygga högst två takkupor eller att på ett bostadshus som redan har en takkupa bygga ytterligare en takkupa, förutsatt att takkuporna upptar högst halva takfallet och inte innebär något ingrepp i den bärande konstruktionen.

Vid införandet av 9 kap. 4 b § PBL krävdes anmälan för bygglovsbefriade tillbyggnader enligt punkten 1 men inte för takkupor enligt punkten 2. Skillnaden motiverades i förarbetena med att takkuporna kommer att vara så små att de inte innebär ingrepp i byggnadens bärande konstruktion. I förarbetena uttalas vidare att fler takkupor kan göras med stöd av undantaget för tillbyggnader men att det i en sådan situation kommer att krävas anmälan och efterföljande prövning mot bl.a. utformningskrav inför beslut om startbesked. (Se prop. 2013/14:127 s. 40).

I rättsfallet MÖD 2019:28 upphävde Mark- och miljööverdomstolen ett startbesked för den nu aktuella åtgärden eftersom slutbesked ännu inte hade meddelats för den bygglovspliktiga delen som åtgärden skulle utföras på. I det målet uttalade domstolen att den särskilda regleringen i 9 kap. 4 b § första stycket PBL när det gäller takkupor innebär att en tillbyggnad som kan definieras som en takkupa måste uppfylla förutsättningarna i punkten 2 för att vara befriad från bygglovsplikt.

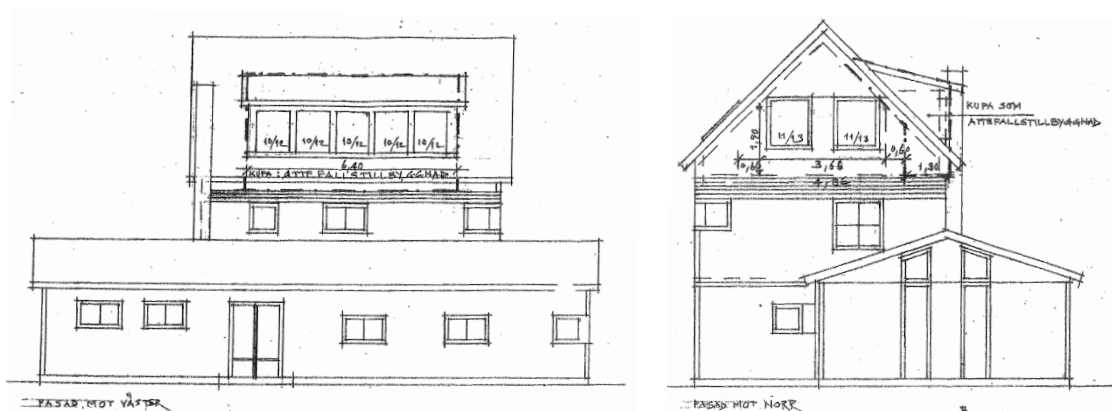
Mark- och miljööverdomstolens bedömning

Den vidtagna åtgärden innebär en ökning av bostadshusets volym och är därmed en tillbyggnad enligt definitionen i 1 kap. 4 § PBL. Tillbyggnaden utgörs av ett utskjutande parti av husets yttertak utbyggt i takfallet och kan enligt praxis definieras som en takkupa (se rättsfallet MÖD 2022:4). Eftersom takkupan upptar mer än halva takfallet står det klart att den inte utgör en sådan takkupa som omfattas av undantaget i punkten 2. Frågan i målet är om byggandet av takkupan i stället kan prövas mot bestämmelsen om bygglovsbefriade tillbyggnader enligt punkten 1 och om förutsättningarna för undantag från bygglovsplikt enligt den punkten i så fall är uppfyllda.

Mark- och miljööverdomstolen konstaterar att bestämmelsen i punkten 1 till sin ordalydelse inte utesluter att den är tillämplig på en tillbyggnad i form av en takkupa. Uttalandena i förarbetena om att fler takkupor kan göras med stöd av bestämmelsen i punkten 1 ger vidare ett tydligt stöd för att 9 kap. 4 b § första stycket 1 PBL kan tillämpas på tillbyggnader i form av takkupor. En sådan tillämpning medför inte heller att syftet med begränsningarna avseende takkupornas utformning i punkten 2 kringgås, eftersom PBL:s krav på utformning och anpassning kommer att prövas inom ramen för anmälan och inför beslut om startbesked.

Det finns alltså inga principiella hinder mot att den vidtagna åtgärden skulle kunna utgöra en bygglovsbefriad tillbyggnad enligt 9 kap. 4 b § första stycket 1 PBL, förutsatt att den uppfyller de krav som gäller för att undantaget ska vara tillämpligt. Bland annat krävs att tillbyggnaden inte har en större bruttoarea än 15 kvadratmeter.

Stadsbyggnadsnämnden har bedömt att tillbyggnaden har en bruttoarea som uppgår till 6,4 kvadratmeter. Efter nämndens beslut har Mark- och miljööverdomstolen i rättsfallet MÖD 2023:3 klargjort principerna för hur bruttoarean för den typ av tillbyggnad som det nu är fråga om ska beräknas. Av rättsfallet framgår att det är den *volymökning* som tillbyggnaden medför som inte får överstiga 15 kvadratmeter bruttoarea.

I detta fall innebär tillbyggnaden att byggnadens volym har ökat utmed hela den del av taket som höjts, dvs. inte enbart i förhållande till den del av byggnaden som genom tillbyggnaden har blivit mätvärd. Volymökningen omfattar således även en del av byggnaden som tidigare har varit mätvärd. Enligt Mark- och miljööverdomstolen

uppgår tillbyggnadens bruttoarea till 16 kvadratmeter, vilket överstiger den tillåtna bruttoarean om 15 kvadratmeter. Tillbyggnaden är således i dess nuvarande utformning inte undantagen från kravet på bygglov. Det saknades därmed förutsättningar att ge startbesked för den anmälda tillbyggnaden varför det är riktigt att nämndens beslut ska upphävas. Överklagandet ska därför avslås.

Domen får enligt 5 kap. 5 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar inte överklagas.

I avgörandet har deltagit hovrättsrådet Malin Wik, tekniska rådet Johan Hjalmarsson, hovrättsrådet Catharina Adlercreutz och tf. hovrättsassessorn Maria Hemmingsson Edwards, referent.

Föredragande har varit Julia Lodén.

NACKA TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2023-08-25
meddelad i
Nacka

Mål nr P 3476-23

PARTER

Klagande

1. HL
2. SL

Motpart

1. DB
2. JE

Ombud för 1 och 2: Setterwalls Advokatbyrå i Malmö AB

3. Stadsbyggnadsnämnden i Täby kommun

ÖVERKLAGAT BESLUT

Länsstyrelsen i Stockholms läns beslut 2023-04-19 i ärende nr 403-64310-2022,
se bilaga 1

SAKEN

Startbesked i efterhand för en åtgärd på ett enbostadshus på fastigheten XXX i
Täby kommun

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen avslår överklagandet.

BAKGRUND

Stadsbyggnadsnämnden i Täby kommun (nämnden) beslutade med stöd av 10 kap. 23 § plan- och bygglagen (2010:900), PBL, att bevilja HL och Sofia Liljeblad startbesked i efterhand för tillbyggnad av ett enbostadshus på fastigheten XXX. Mark- och miljööverdomstolen upphävde startbeskedet genom dom den 25 november 2019 i mål nr P 7395-18. Skälen för domstolens dom var sammanfattningsvis att slutbesked ännu inte hade meddelats för den bygglovspliktiga delen av byggnaden som tillbyggnaden var konstruerad på.

Därefter har nämnden på nytt beviljat startbesked i efterhand för ovan nämnda tillbyggnad. Länsstyrelsen i Stockholms län (länsstyrelsen) beslutade att upphäva startbeskedet, vilket överklagades. Överklagandet avlogs av mark- och miljödomstolen vid Nacka tingsrätt genom dom den 25 november 2020 i mål nr P 4404-20. Domstolen bedömde att åtgärden inte uppfyllde kraven för att vara lovbeFriad enligt 9 kap. 4 b § första stycket 1-2 PBL.

Nämnden har ånyo beviljat startbesked i efterhand för tillbyggnaden, bl.a. med hänvisning till att mark- och miljödomstolen i ovan nämnd dom inte beräknat bruttoarean för den vidtagna åtgärden korrekt. Länsstyrelsen har dock efter överklagande upphävt startbeskedet. Det beslutet har nu överklagats till mark- och miljödomstolen.

YRKANDEN M.M.

HL och SL har yrkat att mark- och miljödomstolen ska bevilja startbesked för tillbyggnaden av ett enbostadshus på fastigheten XXX.

Till stöd för sin talan har de framfört detsamma som i underinstanserna med i huvudsak följande tillägg. De har sökt och erhållit startbesked för en så kallad attefallstillbyggnad enligt 9 kap. 4 b § första stycket 1 PBL och inte en så kallad attefallstakkupa enligt andra punkten samma lagrum. Begreppet ”tillbyggnad” finns definierat i 1 kap. 4 § PBL, till skillnad från ”takkupa”, som inte definieras i PBL.

Syftet med attefallsreglerna är, enligt förarbetena, att möjliggöra mer byggnation utan krav på bygglov. Bygglövsfriheten enligt 9 kap. 4 b § PBL för vissa tillbyggnader och vissa takkupor motiverades med att en utökning av bygglövsbefriade åtgärder skulle innebära en avlastning för byggnadsnämnderna och rättsväsendet i övrigt. I förlängningen skulle detta innebära att resurserna användes åt sådana prövningar som har större betydelse utifrån samhällets perspektiv (se prop. 2013/14:127 s 32 och 38).

De enda begränsningarna gällande utformningen som framgår av förarbetena är att bruttoarean inte får överstiga 15 kvm, samt att höjden inte får överskrida bostadshusets taknockshöjd. Det framgår inte av förarbetena att punkterna 1 och 2 i 9 kap. 4 b § PBL skulle vara alternativa på så sätt att en tillbyggnad som ser ut som en takkupa inte skulle kunna prövas enligt 9 kap. 4 b § första stycket 1 PBL. Tvärtom framgår det av förarbetena till bestämmelsen att syftet varit att tillåta fler åtgärder utan bygglov. Den tänkta systematiken var således inte att grunderna skulle vara konkurrerande, utan alternativa. Länsstyrelsens tolkning är alltför extensiv och i grunden svår genomförd, särskilt som det inte finns någon legaldefinition av ”takkupa”.

DOMSKÄL

Den avgörande frågan i förevarande mål är om den vidtagna åtgärden kan vara en bygglövsbefriad tillbyggnad, eller om lovplikten ska prövas mot bestämmelsen om lovbeFrielse för vissa takkupor. Mark- och miljödomstolen håller i sammanhanget med klagandena om att de aktuella bestämmelserna (se 9 kap. 4 b § 1 respektive 2 PBL) inte har utformats på ett sätt som språkligt utesluter att bestämmelsen om tillbyggnad kan tillämpas även för vad som uppfattas vara en takkupa. Något tydligt uttalande ges inte heller i förarbetena i frågan om hur bestämmelserna om lovbeFrielse för tillbyggnad respektive takkupa förhåller sig till varandra. Något som också enligt domstolens mening talar för klagandenas uppfattning är att det som svar på kritik från Lagrådet i frågan om hur en tillbyggnad kan utformas på

höjden, infördes en begränsning endast på så sätt att tillbyggnaden inte får överstiga taknockshöjden.

Trots det som anförts ovan gör dock domstolen följande bedömning. I förarbetena till bestämmelsen om lovbefrielse för vissa takkupor finns ett långt resonemang om vikten av att införa vissa begränsningar för att en takkupa ska vara lovbefriad, bl.a. för att den inte ska påverka byggnadens bärande konstruktion eller att takkupan uppfattas som alltför dominerande om byggnaden är liten och avståndet mellan takstolarna är större än vad som är brukligt (jfr prop. 2013/14:127 s. 38 f.). Takkuporna får därför inte uppta mer än halva takfallet eller innebära ingrepp i den bärande konstruktionen. Om en tillbyggnad på taket tillåts utformas i strid med de nämnda begränsningarna för takkupor, kringgås enligt domstolens uppfattning begränsningarna avseende takkupornas utformning, och det kan inte ha varit avsikten med reglerna i det avseendet.

Något vägledande avgörande i frågan finns inte men, som parterna fört fram, finns vissa uttalanden från Mark- och miljööverdomstolen i avgörandet av den 25 november 2019 i mål nr P 7395-18.

I det här fallet, när den anmälda åtgärden bryter taket, ska frågan om lovfrihet enligt domstolens uppfattning prövas utifrån bestämmelsen om takkupor. Åtgärden kräver därför bygglov och domstolen anser att det var rätt av länsstyrelsen att upphäva startbeskedet. Överklagandet ska därför avslås.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga 2 (MMD- 02)

Överklagande senast den 15 september 2023.

Jonas Manole

Malin Danielsson

I domstolens avgörande har rådmannen Jonas Manole, ordförande, och tekniska rådet Malin Danielsson deltagit. Föredragande har varit tingsnotarien Tanja Shokrai.

Hur man överklagar

MMD-02

Vill du att domen ska ändras i någon del kan du överklaga. Här får du veta hur det går till.

Överklaga skriftligt inom 3 veckor

Ditt överklagande ska ha kommit in till domstolen inom 3 veckor från domens datum. Sista datum för överklagande finns på sista sidan i domen.

Så här gör du

1. Skriv mark- och miljödomstolens namn och målnummer.
2. Förklara varför du tycker att domen ska ändras. Tala om vilken ändring du vill ha och varför du tycker att Mark- och miljööverdomstolen ska ta upp ditt överklagande (läs mer om prövningstillstånd längre ner).
3. Tala om vilka bevis du vill hänvisa till. Förklara vad du vill visa med varje bevis. Skicka med skriftliga bevis som inte redan finns i målet.
4. Lämna namn samt aktuella och fullständiga uppgifter om var domstolen kan nå dig: postadresser, e-postadresser och telefonnummer.

Om du har ett ombud, lämna också ombudets kontaktuppgifter.
5. Skriv under överklagandet själv eller låt ditt ombud göra det.
6. Skicka eller lämna in överklagandet till mark- och miljödomstolen. Du hittar adressen i domen.

Vad händer sedan?

Mark- och miljödomstolen kontrollerar att överklagandet kommit in i rätt tid. Har det kommit in för sent avvisar domstolen överklagandet. Det innebär att domen gäller.

Om överklagandet kommit in i tid, skickar mark- och miljödomstolen överklagandet och alla handlingar i målet vidare till Mark- och miljööverdomstolen.

Har du tidigare fått brev genom förenklad delgivning, kan även Mark- och miljööverdomstolen skicka brev på detta sätt.

Prövningstillstånd i Mark- och miljööverdomstolen

När överklagandet kommer in till Mark- och miljööverdomstolen tar domstolen först ställning till om målet ska tas upp till prövning.

Mark- och miljööverdomstolen ger prövningstillstånd i fyra olika fall.

- Domstolen bedömer att det finns anledning att tvivla på att mark- och miljödomstolen dömt rätt.
- Domstolen anser att det inte går att bedöma om mark- och miljödomstolen har dömt rätt utan att ta upp målet.
- Domstolen behöver ta upp målet för att ge andra domstolar vägledning i rätts-tillämpningen.
- Domstolen bedömer att det finns synnerliga skäl att ta upp målet av någon annan anledning.

Om du *inte* får prövningstillstånd gäller den överklagade domen. Därför är det viktigt att i överklagandet ta med allt du vill föra fram.

Vill du veta mer?

Ta kontakt med mark- och miljödomstolen om du har frågor. Adress och telefonnummer finns på första sidan i domen.

Mer information finns på www.domstol.se.